

Nr 435.

Av herrar **Magnusson** och **Svärd**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till Svenska skifferoljeaktiebolaget m. m.

Statsmakterna ha hittills i olika former ställt ett sammanlagt belopp av omkring 110 miljoner kronor till förfogande för uppbyggnad och utbyggnad av de anläggningar som sammanförts hos Svenska skifferoljeaktiebolaget. Den ursprungliga insatsen uppgick till 29 miljoner kronor. Därefter ha undan för undan nya stora belopp måst tillföras företaget, varvid ej sällan åberopats den ofrånkomliga nödvändigheten att fullfölja tidigare fattade beslut.

Enligt förslag i Kungl. Maj:ts proposition nr 100 till årets riksdag skall samma bolag i anslag och lån erhålla ytterligare ej mindre än 7 miljoner kronor. Av de äskanden, som ligga bakom dessa förslag om nya anslag och lån, ha cirka 40 % motiverats med en hänvisning till den allmänna prisstegring, som inträtt sedan de ursprungliga kalkylerna för den i gång varande utbyggnaden för omkring två år sedan uppgjordes, omkring 28 % med ett konstaterande att företaget "efter hand som nya erfarenheter vunnits, ansett sig böra vidtaga tekniska förbättringar av anläggningarna i samband med utbyggnadsarbetet", och ungefär 29 % med ett förslag om anskaffning av ny "jordavrymningsmaskin". Därtill kommer sedan en procentuellt sett begränsad men konkret ej obetydlig ren felkalkyl.

Det torde finnas skäl för riksdagen och vederbörande utskott att understryka de principiella synpunkter föredragande departementschefen anför i propositionen om angelägenheten av att de projekt som föranleda framställningen om statsanslag i olika former äro så väl genomarbetade och från början inrymma sådana marginaler att mera väsentliga justeringar i efterhand kunna undvikas. Sker ej detta blir riksdagens kontrollrätt och möjlighet att granska förutsättningarna för statsanslag mer eller mindre illusorisk. Riksdagen ställs inför fullbordade fakta. En hållbar kalkyl bör kunna skapas utan att detta hindrar den anpassning efter skiftande tekniska förutsättningar som i och för sig är ytterst önskvärd. Att under alla förhållanden sådan säkerhet i kalkylerna bör kunna uppnås att ej efter förhållandevis kort tid uppenbara felaktigheter i dessa skola behöva anmälas förefaller vara en naturlig fordran.

Svenska skifferoljeaktiebolaget får förmodas hava företett ett mera in-

gående material till belysande av sin verksamhets kostnader och räntabilitet än det som redovisas i den kungl. propositionen. Uppgifterna i denna av detta slag tillåta inga slutsatser om de troliga kostnads- och räntabilitetsutsikterna för företaget av rimlig säkerhetsgrad. Visserligen måste hela företaget och dess produktion främst ses ur beredskapssynpunkt — skälen för de betydande statsanslagen äro ju av ren beredskapskaraktär. Men icke desto mindre måste det framstå som i hög grad önskvärt att även den i sista hand anslagsbeviljande instansen — riksdagen — får möjligheter att överblicka den verkliga innebörden i de utbyggnader dess anslagsbeviljande skapar grund för även ur företagsekonomisk synpunkt samt i samband därmed riskerna för nya "konsekvensframställningar" om ytterligare statsmedel. Detta framstår just i nuvarande läge som särskilt angeläget eftersom prisutvecklingen under senare tid på företagets egentliga huvudprodukt måste ha varit speciellt fördelaktig, varigenom måhända räntabiliteten på kortare sikt kommit att förefalla exceptionellt gynnsam. Svenska skifferoljeaktiebolagets sedvanliga bokslut har visserligen på vanligt sätt bringats till kännedom men det torde icke kunna hävdas att detta är nog som underlag för de bedömningar varom här är fråga. Ur riksdagens synpunkt måste alltså önskemålet om ett mera ingående material än det som presterats i propositionen vara i hög grad motiverat.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 100 meddelas även att skifferoljebolaget framlagt förslag om samgående med Kooperativa förbundet i syfte att för en planerad produktion av kvävegödningsmedel få användning för sitt överskott av skiffergas och ånga samt i viss mån elektrisk energi. Ett preliminärt avtal om samarbete har tydligen träffats. Föredragande departementschefen anser sig emellertid icke ännu kunna taga definitiv ställning till denna fråga, då han dels anser viss överarbetning av det preliminära avtalet nödvändig med hänsyn till synpunkter som framkommit under remissbehandlingen, dels utgår ifrån att kontakt bör tagas även med Sveriges lantbruksförbund. Frågan om skapandet av ett nytt industriföretag av här ifrågasatt art har handelspolitisk innebörd, samhällsekonomisk innebörd och kan få betydelse även ur beredskapssynpunkt. Därtill kommer att ett avtal av den ifrågasatta arten möjligen kan komma att i viss mån binda riksdagens framtida handlingsfrihet, ställer riksdagen inför framtida förpliktelser. I den mån Svenska skifferoljeaktiebolaget ikläder sig sådana gentemot annan part kunna dessa tänkas komma att medföra följder, vilka i sista hand måste fullföljas av statsverket. Riksdagen kan komma att ställas inför nödvändigheten att honorera anspråk som i anledning av ett eventuellt avtal kunna komma att riktas mot det allmänna. Av samtliga ovan angivna skäl förefaller det skäligen att ett definitivt avtal av den art som här ifrågasatts mellan Svenska skifferoljeaktie-

bolaget och annan part underställes riksdagen och att således den anmälan som gjorts i Kungl. Maj:ts proposition nr 100 icke anses slutlig i förhållande till riksdagen. Önskvärt skulle också vara att ett sådant avtal gjordes till föremål för mer omfattande remissbehandling än det preliminära, så att denna betydelsefulla fråga finge bliva belyst ur alla relevanta synpunkter.

Under återopande av vad vi ovan anfört hemställa vi,

att riksdagen vid sin behandling av proposition nr 100 måtte uttala att definitivt avtal av den art som i propositionen förutsetts bör underställas riksdagen.

Stockholm den 2 april 1952.

Tage Magnusson.

G. Svärd.